

Minä ja Jari

Tarina juuri valmistuneesta näyttelijästä

ANTTI HEIKKINEN

NÄYTTÉLIJÄNTAITEEN KOULUTUSOHEJLMA

Minä ja Jari

Tarina juuri valmistuneesta näyttelijästä

ANTTI HEIKKINEN

TIIVISTELMÄ

Päiväys: 4.4.2016

TEKIJÄ Antti Heikkinen		KOULUTUS- TAI MAISTERIOHJELMA Näyttelijäntaiteen koulutusohjelma	
KIRJALLISEN OSION / TUTKIELMAN NIMI Minä ja Jari – Tarina juuri valmistuneesta näyttelijästä		KIRJALLISEN TYÖN SIVUMÄÄRÄ (SIS. LIITTEET) 41 s.	
TAITEELLISEN / TAITEELLIS-PEDAGOGISEN TYÖN NIMI Tavallisuuden aave, käsikirjoitus ja ohjaus Saara Turunen, ensi-ilta 19.2.2016, Q-Teatteri Taiteellinen osio on suoritettu TeaKissa ☐ Taiteellinen osio on suoritettu muualla (tekijänoikeuksista on sovittu) ☒			
Kirjallisen osion/tutkielman saa julkaista avoimessa tietoverkossa. Lupa on ajallisesti rajoittamaton.	Kyllä ☒ Ei ☐	Opinnäytteen tiivistelmän saa julkaista avoimessa tietoverkossa. Lupa on ajallisesti rajoittamaton.	Kyllä ☒ Ei ☐
Tämä opinnäytetyö on fiktiivinen kertomus näyttelijästä nimeltä Antti Heikkinen. Se kertoo tarinan minusta ja niistä hetkistä, kun olen kuvitellusti saanut ensimmäisen työni valmistumisen jälkeen. Vaikka tapahtumat ja henkilöt ovat fiktiota, sisältävät ne vahvan faktapohjan. Kirjoitin tarinan kertojan mahdollisimman lähelle itseäni ja näin pystyin vapautuneesti purkamaan niitä aiheita ja tunteita, jotka tällä hetkellä ovat ajankohtaisia. Tarinan toinen päähenkilö on Jari, fiktiivinen näyttelijä Joensuusta. Hänen kanssaan käymäni dialogit ovat tämän työn ydin. Päädyin fiktiiviseen muotoon erehdyksen kautta. Yritin aluksi kirjoittaa analyttistä ja tiedepohjaista tekstiä ja huomasi, että tekstiini muodostui vahva kirjoitustyylillä, jota en tunnistanut omakseni. Kirjoitin sellaisen roolin takaa, joka ei tuntunut mielekkäältä ja se heijastui tekstiini niin, etten pystynyt olemaan rebellinen. Päätin kokeilla miltä tuntuisi sijoittaa teksti aivan muuhun ympäristöön ja tilanteeseen, kirjoittaa fiktiivistä tarinaa itsestäni. Se toimi. Muoto vapautti minut. Saatoin kirjoittaa tekstiini draamallisia tilanteita, joissa henkilöt toimivat draaman ehdoilla. Näin löytyi myös kaksi minää. Minä ja Jari. Tunne –ja järkiminä. Vaikka dialogeissa keskustelelee kaksi eri henkilöä, ovat ne loppujen lopuksi minun kaksi eri puolta. Tämän opinnäytetyön ydinteemat ovat motivaatio ja tavoitteet suhteessa näyttelijäntyöhön ja taiteilijuuteen. Miksi näyttelen ja missä haluan näytellä? Mistä haluan taitelijana kertoa? Olen tehnyt pitkän matkan teatteriharrastajasta ammattinäyttelijäksi ja nyt huomaan olevani tilanteessa, jossa joudun pohtimaan näitä kysymyksiä. Minä ja Jari – Tarina juuri valmistuneesta näyttelijästä on eräänlainen välitilinpäätös. Se ei ole lopputulema, sillä sitä en voi tietää vielä. Aikaani Teatterikorkeakoulussa pystyn tarkastelemaan toden teolla vasta vuosien päästä, kun olen saanut etäisyyttä. Myös ydinkysymykset tulevat kulkemaan mukana niin kauan kuin näyttelen. Tämän työn ansiosta pysähdyn noiden kysymysten äärelle ja kirjoittamisen myötä saatoin löytää itsestäni myös vastauksia. Haluan todellakin edelleen näytellä ja kokea paljon erilaisia töitä. En voi arvottaa mitään työtä ennen kuin olen sen itse kokenut. Annan itselleni armoa ja aikaa löytää uusia motivaatioita ja tavoitteita. Minun ei tarvitse tietää niitä tässä ja nyt. Se on tämän työn suurin anti minulle. Jarin henkilöstä haluan kiittää niitä kollegoja ja ystäviä, jotka itsensä siitä tunnistavat. Olette arvokkaita.			
ASIASANAT Motivaatio, Laitosteatteri, Vapaat ryhmät, Taiteilijuus, Näyttelijäisyys, Työ, Tavoitteet			

SISÄLLYSLUETTELO

JOENSUU	9
JARI	10
AAMU	12
JARIN SAUNASSA	14
ENSI-ILTA	19
JOENSUU-HELSINKI	21
TYÖTARJOUS	26
YHDEN MIEHEN MIELENOSOITUS	27
LIHAMUREKETTA JA MUUSIA	31
SIITEPÖLYÄ SILMÄSSÄ	39

JOENSUU

Tuulessa heiluva mainoslakana paukahtelee, kun sen kulmat ottavat tuulta alleen. Se on iso ja peittää koko seinän. Lakanaan on painettu erikoisen näköisiä ihmisiä, joista yksi olen minä. Minut on sijoitettu oikeaan alakulmaan Jussi-paitaan ja harmaaseen peruukkiin pukeutuneena. Viikset ovat samaa sävyä peruukin kanssa ja pitelen kirvestä kädessäni sekä kieltäni ulkona. En olisi halunnut, mutta kuvaaja kehotti session lopussa hieman pelleilemään ja tietysti se kuva oli valittu markkinointia varten.

Seison Joensuun torin laidalla tuijottamassa lakanaa. Seppo Rätty ja minä samassa kuvassa, upeaa. Hetkeä aiemmin olin huudahtanut iloiset ”huomiseen”-huudot ja samalla ajatellut, että käsillä on päivän paras hetki. Pääsisin kotiin. Kiiruhdin bussipysäkille, mutta näin vain perävalot ja seuraavaa bussia saisin odottaa puoli tuntia. Kaupunginteatterin vierailija-asunto sijaitsi neljän kilometrin päässä, joten kävelenkin olisin voinut mennä, mutten jaksanut. Minua väsytti. Jälleen yhdet harjoitukset olivat menneet melko sumussa. Olin loppuajan istunut katsomossa pelaamassa kännykällä autopeliä, joka ei päättynyt koskaan. Ideana oli vain ajaa niin pitkälle, kuin pääsi ja jos bensa loppui, loppui myös ajaminen.

”Sukset suolle ja vähän muuallekin”. Se on näytelmämme nimi ja lukee lakanan ylimpänä. Vinot, hassulla fontilla kirjoitetut tekstit lupaavat katsojille paljon. ”Naurutakuu”, ”Hulvattoman hauska musiikki-ilottelu”, ”Pohjois-Karjalan kansalliseepos”. ”Tarina miehistä matkalla läpi vuosisatojen”. Todellisuudessa esitys on paikallisen, entisen luokanopettajan kirjoittama kantaesitys, jossa löyhästi käytiin läpi Pohjois-Karjalan paikallishistoriaa. Lauluja oli yhteensä 23 ja ne ovat taattua Suomi-iskelmää. Loppunumerona tietysti Leevi & The Leavingsin klassikko. Roolini on päähenkilön paras kaveri. Naapurin peräkammarin poikamies, joka oli puolet kohtauksista joko alasti, kännissä tai molempia. Sain laulettavakseni myös kaksi laulua, Ei tippa tapa ja Juodaan viinaa. Olin tehnyt vastaavanlaisia roolisuorituksia ennen teatterikorkeakoulua kesäteattereissa ja varsinaisesti rooli ei haastanut tekemään mitään uutta ja mullistavaa

JARI

”Antti, tuu kyytiin, voin heittää sut kotiin!”

Saab pysähtyi kohdalleni ja huomasin, että huutajana oli Jari. Seppäsen Jari, Joensuun Kaupunginteatterin näyttelijä. Jari komeili lakanan keskellä, koska hän oli pääroolissa. Jari teki lähes jokaisessa näytelmässä pääroolin. Hän oli jo päälle viidenkymmenen, mutta oli pitänyt itsensä hyvässä kunnossa. Sankariroolien tekeminen johtui osaksi Jarin nuorekkuudesta, osaksi taas siitä, ettei teatterilla ollut kiinnityksellä nuoria miesnäyttelijöitä. Keski-ikä oli 45, eikä teatterilla ei ollut aina varaa palkata vierailijaa.

Jarista oli tullut minulle selkeästi läheisin työkaveri. Ikäero välillämme ei haitannut, vaan tunsin, että huumorintajumme osuivat hyvin yhteen. Vaikken ollutkaan suuresti nauttinut ajastani Joensuussa, Jarin kanssa näyttämöllä oli hauskaa. Tuntui myös siltä, että hän arvosti minua. Kaikista kollegoista sellaista tunnetta ei tullut. Sain kuulla paljon naljailua nuoresta iästäni, teatterikorkeakoulusta ja Helsingistä. ”Etelän vetelä on tuonut evääksi salaattia”. ”Vieläkö Vierikko ryyppää”. ”Ai kato, sä jaksat vielä lämmitellä”. Vaikka kaikki sutkautukset tulivat vitseiksi verhoiltuna, aistin, että pohjimmiltaan kaikki sutkauttelijat ajattelivat juuri noin. Ei asia minua liiaksi vaivannut, kuittasin monet niistä samanlaisilla sutkautuksilla, mutta en voinut väittää, etteivätkö ne jossain olisi tuntuneet. Toisinaan olisi tehnyt mieli sanoa sutkeille, että tehkää itsellenne jotain. Juokaa vaikka vähemmän viinaa tai jotain.

Jari ei sutkautellut taustastani. Hän oli aidon kiinnostunut Teatterikorkeakoulusta ja kyseli siitä paljon. Häntä kiinnosti tämän hetken koulutus ja metodit. Jari oli kertonut, että hän on tullut näyttelijäksi ”oman käden kautta”, tehnyt harrastuksesta ammatin ilman koulutusta. Sen takia hän halusi kuulla kursseista ja opeista ja verrata niitä omiin kokemuksiinsa. Vaikka Jari oli huumorimies, hänen kanssaan asioista oli helppo ja vaivaton keskustella.

Jari oli kertonut, että hänen mielestään näyttelijän tärkein ominaisuus on rytmitaju ja ajoittamisen taito. Sen Jari osasi näköjään myös näyttämön ulkopuolella. Nousin autoon ja kiittelin kyydistä. Jari kertoi asuvansa aivan lähellä minua, joten kyydistä ei olisi mitään vaivaa. Ajoimme hiljaisuuden vallitessa, kunnes Jari rikkoi jään.

- Oot kyllä kova.
- Ai mitä?
- Niin, että oot kyllä aivan saatanan hyvä näyttelemään.
- Jaa...no...kiitos.
- Olen sitä sanonut vaimollekin, että nyt on tullut taloon nuori kaveri, jolla on asiat kohdallaan. Varsinkin tänään tuntui, että olit elementissäsi.
- Ai jaa, no kiva kuulla. Sitä saunanpolttkohtausta oli kyllä ihan hauska tehdä.
- Siitä tulee killeri
- Heh, voi olla.
- Muutenkin susta hehkuu sellainen hyvä palo ja intohimo tätä työtä kohtaan. Se tekee tuolle meidän porukalle tosi hyvää, kun sinne aina välillä tulee joku sun kaltainen. Haastaa kaikkia.
- Ei kai musta mikään kusipäinen kuva ole tullut?
- Ei. En mä sitä tarkoittanut. Sitä vaan, että kun pitkään tehdään samalla miehityksellä, niin kaikki alkaa vaan toistamaan itteensä. Uusi naama aina pikkasen sitten ravistelee hyvällä tavalla.
- Hyvä. Hyvä jos on siltä tuntunut.
- Halusin vaan sanoo. On pitänyt sanoo jo aikaisemmin, mutta ei ole ollut oikein sellaista hyvää hetkeä.
- No kiitos. On ollut kyllä kiva olla...

En oikein tiennyt, mitä muuta olisin sanonut. Kerroin ympäröivästä Jarille, että olen viihtynyt ihan mukavasti ja työryhmä on mukava. Valehtelin. Jäin pois kyydistä isomman tien risteyksessä ja kävelin parin sadan metrin matkan kotiin. En jaksanut tehdä enää mitään, vaan kaaduin suoraan sänkyyn.

AAMU

Heräsin aamulla viiden aikaan. En saanut unta ja oli nälkä. Söin appelsiinin ja banaanin. Istuin hämärässä asunnossa pienen pöydän ääressä ja ajatukseni pyörivät esityksessä ja teatterissa. Erityisesti mietin Jarin sanoja eilisellä automatkalla. Intohimo ja palo. Minua hävetti, sillä tunsin tällä hetkellä täysin päinvastoin. Tuntui, että se intohimo ja palo, jota näyttelemiseen olin joskus tuntenut, oli kadonnut lähes kokonaan. Jarin sanat tietysti lämmittivät, mutta samalla minua harmitti se, etten voinut olla hänen kanssaan samaa mieltä. Tiesin, että olin joskus tuntenut intohimoa ja paloa näyttelemistä kohtaan paljon voimakkaammin. Harjoitukset menivät vain suorittaessa ohjaajan antamia ohjeita. Olin kyllästynyt harjoitteluun. Toki tarjosin myös omia ratkaisujani, mutta niiden tarjoaminen kävi rutiinilla. En tehnyt niistä itselleni mitään numeroa. Niin olin aina tehnyt ja niin teen tälläkin hetkellä. En nauttinut teatterista, pitkät päivät pimeällä näyttämöllä samoja vanhoja kaavoja toistellen. Mihin olin kadottanut ilon? Voinko kyllästyä tähän ammattiin jo nyt?

Edellisenä keväänä olin tehnyt taiteellista opinnäytettäni Q-teatterilla Helsingissä. Se oli unelmatyö. Esityksemme sai Helsingin sanomien arvostelussa viisi tähteä ja minuakin kehuuttiin. Esitykset myivät loppuun muutamassa päivässä ja siitä muodostui sen kevään hitti. Unelmatyö se oli myös siinä mielessä, että juuri valmistuvalle nuorelle näyttelijälle paikka Q-teatterissa oli jotain, josta aiemmin pystyin vain haaveilemaan. Teatterin maine niin yleisön kuin tekijöidenkin keskuudessa oli vankkumaton ja sitä arvostettiin paljon. Esitykset olivat taiteellisesti korkeaa tasoa ja ne haastoivat yleisöä. Ei menty siitä, missä aita oli matalin. Meidän esityksemme oli jo kahdeksas Q-Teatterin näytelmä peräkkäin, joka myytiin loppuun. Hype oli isoa. Nautin kaikesta. Työryhmästä, esityksestä ja ennen kaikkea siitä tunteesta kun sain olla yleisön edessä lavalla. Joka kerta se oli yhtä hienoa. Täysi katsomo, josta aisti, että hekin nauttivat näkemästään.

Q-teatterilla ollessani olin vakuuttunut siitä, että se olisi työ, jonka kautta saisin myös muita töitä. Sellaisia töitä, jotka tuntuisivat mielekkäiltä. Koko kevään olin lukenut sähköpostia monta kertaa päivässä ja vilkuillut

puheliniani, josko kohta joku soittaisi ja tarjoaisi töitä. Tuntemattomiin numeroihin vastasin aina virallisesti ja joka kerta, kun joku pirteästi Oulun murretta puhuva nuori mies kertoi haluavansa kaupata minulle kalsareita, teki mieli lyödä häntä turpaan. Ei töitä. Kalsareita, lehtiä, partakoneen teriä ja uusia puhelinliittymiä kylläkin. Sitten, kun huhtikuun lopussa minua kysyttiin Joensuuhun, en voinut muutaakaan, kuin sanoa kyllä.

Ohjaaja oli vanha tuttu muutaman vuoden takaa. Olin ollut hänen ohjauksessaan kesäteatterissa Jyväskylässä ja kun hän kysyi mukaan, ajattelin, että parempi sekin kuin työttömyys. Olin työtön näyttelijä ja kieltäytyminen töistä olisi ollut tyhmää. Yhdeksän kuukauden vierailusopimus on tähän paikkaan todella hyvä, ajattelin. Tiesin, ettei näytelmä tulisi olemaan taiteellisesti kovinkaan korkeaa tasoa, mutta siitä huolimatta se olisi työtä, jota haluan tehdä. Työtä, jota varten olen käynyt viisi vuotta koulua. Työtä, josta olen unelmoinut lapsesta saakka.

Kontrastina Q-teatteriin, aika Joensuussa oli saanut minut alakuloiseksi. Työryhmä, teatteri, esitys ja koko kaupunki olivat jotain aivan muuta: Vittuileva ilmapiiri, väsyneitä ihmisiä, tyhjäänpäiväinen esitys, Seppo Rätty meidän markkinointilakanassa, vaikkei hänellä ollut mitään tekemistä esityksemme kanssa. Tähänkö on tultu? Pitääkö yleisöä houkutella paikalle jo tällä tavoin? ”Perkele, kun on hyvä esitys”, lukee puhekuplassa Sepon pään yläpuolella. Perkele, kun on perseestä, ajattelin.

Istuin vieläkin hämärässä asunnossa ja laskin tunteja, jolloin olisi taas aika lähteä teatterille. Päätin mennä vielä hetkeksi nukkumaan, näin unta kesästä ja järvestä. Oli aurinkoinen, tyyni päivä ja istuin veneessä yksin. Olin sukuni mailla, virveli kädessä uistelemassa hiljaa kohti ottipaikkaa. Taas se toimi. Kilon hauki tarrasi kiinni ja hetken väsytyksen jälkeen sain sen veneeseen. Samassa veneen kokkaan ilmestyi isäni istumaan. Puhuimme kalasta ja siitä, ettei noin pientä haukea kannattaisi mukaan ottaa, liian paljon ruotoja ja makukin näin keskikesällä vähän mutainen. Päästin sen takaisin.

JARIN SAUNASSA

Jari pyysi minua saunomaan luokseen. Oli perjantai ja edessä vapaa viikonloppu, ensi-iltaan vielä kaksi viikkoa ja olin päättänyt jäädä viikonlopuksi Joensuuhun. Tavallisesti matkustin vapaapäivinä Helsinkiin, mutta tällä kertaa tyttöystäväni oli lähtenyt matkalle ystävänsä luokse Italiaan ja päätin jäädä Joensuuhun.

Jari asui vanhassa omakotitalossa, jota hän oli rempannut vuosien saatossa parempaan kuntoon. Makuuhuoneessa kuulemma vielä veti ikkunoista, mutta ensi kesänä sekin tulisi korjattua. Jarilla oli kolme lasta. Yksi, minun ikäiseni, hurjina nuoruusvuosina saatu Mikko, joka asui nykyään Helsingissä. Hyvät välit, mutta aika harvoin tulee nähtyä, oli Jari kertonut. Lisäksi Jarilla oli nykyisen vaimonsa kanssa kaksi, teini-ikässä olevaa lasta, tyttö ja poika. He olivat lähteneet viikonlopuksi mummolaan ja ehkäpä juuri siksi sain kutsun kylään. ”Otetaan vähän napanderia ja haukutaan ohjaaja” Jari sanoi.

Kävin ostamassa tuliaisiksi Baileysiä ja pistaasipähkinöitä. Muistin, että Jari oli kerran maininnut niiden olevan hänen suurinta herkkuaan. Olivat olleet kerran ruotsinlaivalla perheensä kanssa ja lapset olivat halunneet sellaiseen laivaan, jossa olisi kävelykatu ja hytin, josta näkisi sen. Jari oli käynyt ostamassa tax-freeä Baileysiä ja pistaasipähkinöitä ja lasten mentyä nukkumaan he olivat vaimon kanssa istuneet ikkunalla ja katselleet, kuinka huvittavia ihmiset ovat. Tuo kuva jäi mieleeni ja halusin nyt myös itse maistaa, olisiko yhdistelmä oikeasti hyvä.

Tuliaiset toimivat ja Jari oli selkeästi otettu ne saadessaan. Saunan lämmitessä kiertelimme tonttia ja Jari esitteli ylpeänä aikaansaannoksiaan. Itänurkalla oli muutama viinimarjapensas ja omenapuu. Vaimon perennapenkki ikkunan alla ja siinä vieressä pieni kasvima, josta sai heinäkuussa pari kertaa uusia perunoita ja herneitä. Talon eteläseinustalla oli kuihtunut tomaattiruukku ja Jari kertoi, että tänä vuonna oli niiden viljely mennyt ihan perseelleen kylmän kesän takia. Mutta kaikista isoin aarre Jarille oli metsän reunassa seissyt mehiläispönttö. Jari oli innostunut mehiläisistä tuttavansa kautta ja viime kesänä oli tullut ensimmäinen hunajasato. Jarin

silmät loistivat hänen kertoessaan mehiläisten toiminnasta. ”Se on kokonainen maailma. Yhtenä päivänä istuin siinä valehtelematta toista tuntia valkoinen suojapuku päällä ja tuijotin niiden touhujia. Saatanan kuumahan siinä tuli, mutta en vaan malttanut lähteä pois”. Tulevana jouluna sukulaiset saisivat hunajaa joululahjaksi hienossa purkissa. Etiketitkin oli oikein erikseen tilattu.

Saunassa oli hyvät löylyt. Istuskelimme lauteilla muutaman oluen jälkeen ja keskustelumme ajautui mehiläisistä ja puutarhasta minuun itseeni.

- Miten alun perin innostuit näyttelemisestä? Käsittääkseni et ole mistään taiteilijaperheestä, Jari kysyi.
- En todellakaan, joo. Äiti oli myyjänä toimistotarvikeliikkeessä ja isä teki turkiksia, ensin isommassa firmassa, sitten yksityisyrittäjänä, vastasin.
- Turkiksia. Oho. Ei taida tässä ajassa olla mitenkään trendikästä?
- No ei. Luulen, että senkin takia isän piti lopettaa firma kymmen vuotta sitten. Oli siinä lauhoja talviakin ja myynti väheni, mutta varmasti eettinen puoli alkoi myös vaikuttaa ihmisiin. Kyllä mekin saatiin kotiin sellaisia nimettömiä puheluita, jossa ei sanottu mitään. Firman ikkunat rikottiin ja yhtenä aamuna oli ilmestynyt hautakynntilä liikkeen oven taakse.
- Voi saatana. Mitäs sitten?
- Ei mitään. Tai kyllä joku niistä aktivisteista sai jonkun tuomion ilkeimmältä, kun sitä terroria oli kohdistunut myös muihin Jyväskylän turkisyriityksiin. Mutta ei isä siitä koskaan mitenkään peloissaan ollut. Tai ei ainakaan näyttänyt sitä meille. Näin jälkeenpäin, aikuisiällä, on alkanut itsekin miettiä, että tollanenhan on perheelliselle ihmiselle ihan hirveä.
- Niinpä. Miten sä ite suhtaudut asiaan?
- Kyllä mä sitä eettistä puolta olen miettinyt paljonkin ja ymmärrän kyllä sen, että miksi siitä puhutaan. Eihän niiden kasvatettujen eläimien olosuhteet ole inhimilliset, mutta samalla myös mietin, että onko turkikset sen pahempi asia, kuin vaikka lihansyönti. Mä luulen, että turkikset ovat helpompi ja näkyvämpi kohde. Kun turkki on ihmisten päällä, se näyttää eläimeltä. Kun taas joku tehotuotettu kana lautasella on aika kaukana siitä, miltä kana näyttää elävänä.
- Aika mielenkiintoinen näkökulma
- Niin, voi olla, että tämä mun ajatus on jostain kivikaudelta. Varmaan joku sanois, että tosi persulainen ajatusmalli. Mutta tämä on mulle vähän vaikea

aihe. Ymmärrän asian eettisen puolen tosi hyvin, mutta samalla niistä turkeista saaduilla rahoilla on kuitenkin mut kasvatettu ja ruokittu. On siis vaikea tuomitakaan.

- Ymmärrän.

- Huomaan myös, että asiasta on vähän vaikea puhua taiteilijapiireissä.

Huomaan aina paniikin iskevän, kun joku kysyy, että mitä sun vanhemmat tekee työkseen, kun tiedän mikä se reaktio on. Olisi vaan helpompi ohittaa kysymys. Toisaalta taas haluan olla asian kanssa rehellinen ja myös kunnioittaa isäni elämäntyötä, kun kerron siitä.

- Mutta muista, että jos joku ei turkiksista pidä, niin ei se sitä tarkoita, että samalla se tuomitsisi sut.

- Niin, kyllä mä tiedän. Se on vaan ollut jotenkin vaikea kohdata, kun muutenkaan ei tosiaan ole mistään taiteilijapiireistä lähtöisin

- Niin, sitähan mä alun perin kysyinkin.

Jari hymyili. Hän sanoi, että pitäähän kunkin juurensa käydä läpi ja miettiä oma suhteensa niihin. Siirryimme terassille vilvoittelemaan ja Jari sytytti pikkusikarin. Tarjosi minullekin ja en kieltäytynyt. Emme puhuneet mitään. Mietin mielessäni saunassa käytyä keskustelua ja tajusin, etten ollut oikeastaan koskaan puhunut asiasta kenellekään. Isäni työstä kylläkin, mutten siitä, miten vaikea se aihe minulle oli taiteilijapiireissä. Vasta muuttaessani Helsinkiin ja päästessäni Teatterikorkeakouluun olin kohdannut aiheen kunnolla. Luulen, ettei kyseessä ollut isäni työ turkkurina, vaan isompi ajatusketju siitä, minkälaisesta maailmasta olin itse lähtöisin ja millaiseen maailmaan päätynyt. Pienen kaupungin poika, jonka juuret olivat vahvasti maaseudulla, olikin yhtäkkiä ympäristössä, jonka arvot olivat hyvin toisenlaiset. Muun muassa suvaitsevaisuus, eettisyys, tasa-arvo ja ekologisuus olivat asioita, jotka kohtasin kunnolla vasta päätyessäni opiskelemaan teatteria Helsinkiin. Ne ovat myös asioita, joita tänä päivänä pidän itsestään selvyytenä ja joiden puolesta koen taiteilijana vastuuta taistella. Noin en osannut vielä muutamia vuosia sitten ajatella.

Sormiani poltti. Huomasin sikarin palaneen loppuun. Jari avasi vanhan suolakurkkupurkin kannen ja tumppasin sikarin sinne. Jari ehdotti siirtymistä takaisin saunan lauteille, koska marraskuinen ilta ei antanut

armoa. ”Nännit kovenee ja pippeli pakenee”, Jari murjaisi. Naurahdin ja siirryimme takaisin lölyihin.

- Taisit mennä aika syviin vesiin, kun olit niin hiljaa tuossa, Jari kysyi ja heitti lölyä
- Joo, anteeks. En tajunnut yhtään.
- Ei se mitään, kyllähän se on joskus hyvä miettiä syvällisempiäkin ajatuksia.
- Totta. Tajusin vaan, etten ole koskaan kauheasti näistä jutuista puhunut kenellekään. Ootko sä miettinyt koskaan suhdettasi vanhempiin? Kysyin Jarilta.
- Olen paljonkin, mutta siitä on jo aikaa. Olen jo sen verran vanhempi kaveri, että olen nuo ajatukset käynyt läpi silloin aikuisiän kynnyksellä.
- Mun ikäisenä?
- Suurin piirtein. Mulla se vaan oli aika nopeasti käsitelty.
- Kuinka niin?
- Isä joi ittensä hengiltä, kun olin parikymppinen. Äidille jäi vielä pienemmät sisaret holhottavaksi ja muutenkin se meidän kotielämä oli mitä oli. Aina mulla oli vaan ajatus, että kunhan mahdollisimman kauaksi pääsee siitä, mitä isä oli, niin hyvä. Sai luoda oman itsensä juuri sellaiseksi kuin halusi. Roolimalli oli niin huono, että siitä ei ollut paljon varaa enää laittaa huonommaksi. Itsenäistyin jo nuorena.
- Ei oo helpoin lähtökohta.
- Niin tai sitten on. Onneksi osasin tehdä noihin kuvioihin pesäeron silloin nuorena. Toisinkin olisi voinut käydä ja sitten voisi voivotella huonoja geenejä. Nyt näen sen asian juuri noin, kun sanoin, että helpompi oli laittaa paremmaksi ja löytää oma juttu.
- Aivan. Mulla se taitaa olla ihan päinvastoin.
- Ai jaa?
- Tarkoitan sitä, että meidän perhe on aina ollut tosi kiinteä ja yhtenäinen. Eikä ole koskaan ollut mitään pahaa, alkoholia tai muutakaan. Kaikessa on tuettu ja kannustettu, vaikkei uravalinta nyt olekaan se tavanomaisin. Ja sitten kun huomaa, että oma ajatusmaailma on muuttunut aika erilaiseksi, kuin niillä, niin se ei ole helpoin tilanne.
- Ymmärrän. Mutta älä suotta siitä tee ongelmaa. Jos olet saanut hyvän kasvatuksen ja sua tuetaan ja arvostetaan sellaisena kuin olet, niin ole iloinen. Kaikilla se ei mene niin. Koska millään muulla ei loppujen lopuksi ole väliä,

kuin sillä että saat juuristasi sen turvaverkon. Oli heidän ajatusmaailmansa sitten mikä hyvänsä, niin se on kuitenkin merkittävintä, että sua rakastetaan. Ja sulla on sellainen tilanne, älä koskaan unohda sitä.

- Viisaita sanoja. Hyvin sanottu.
- Eikö. Oon aika fiksu kaveri.

Saunoimme loppuun ja siirryimme syömään Jarin vaimon tekemää pizzaa. Istuimme kotitekoisen pizzan ja punaviinin ääressä vielä kolmisen tuntia. Jari kertoi asioita teatterilta ja puhui paljon henkilökemioista, jotka olivat vuosien saatossa heitelleet suuntaan jos toiseen. Kuka oli pettänyt ketäkin ja näyttämömies vetänyt vierailijaa turpaan. ”Pienen teatterin suuria ongelmia”, oli Jarin analyysi ja se piti hyvinkin paikkansa. Olin aistunut joidenkin ihmisten välillä kyräilyä, mutta nyt Jarilta faktoja kuullessani, osasin suhteuttaa asioita. Pienessä, vuosia yhdessä toimineessa työyhteisössä, hankauksia tulee väistämättä ja sen on inhimillistä. Jari puhui myös hienoista hetkistään teatterilla ja noita tarinoita olisin mielelläni kuunnellut enemmänkin. Olimme kuitenkin nauttineet alkoholia illan aikana runsaasti ja kesken tarinan Kesäyön unen viimeisen näytöksen jekuista, Jari totesi olevansa vitullisessa kännissä ja että nyt laitetaan piiput piilon ja sanotaan hyvää yötä. Lähdin kävelemään kotia kohti.

Ulkona satoi hiljalleen lunta. Oli pimeää ja hiljaista. Huomasin itsekkin olevani melko tuhdissa humalassa, mutta se ei estänyt ajatusten virtaamista. Pysähdyin kallioisen mäen kohdalle ja katsoin hiljaista omakotitalo-aluetta. Ajattelin, että Jarin täytyy olla melkoisen onnellinen mies, ulkoiset puitteet kohdillaan, mutta ennen kaikkea tasapainoinen itsensä ja elämänsä kanssa. Tunsin kiitollisuutta kuluneesta illasta, koska olin pystynyt kertomaan asioista, jotka olivat painaneet mieltäni, mutten ollut niistä aiemmin kenellekään puhunut.

ENSI-ILTA

Tänään on ensi-ilta. Makaan asuntoni sängyllä ja tuijotan kattoa. Minulla on hyvä olo, sillä pidän ensi-illoista ja ensi-ilta päivistä. Ne ovat joka kerta enemmän ja enemmän mukavia päiviä. Jostain syystä nautin siitä kutkuttavasta tunteesta, joka hiipii vatsanpohjaan jo edellisenä iltana nukkumaan mennessä. Sama hykerryttävä olotila, joka minulla oli lapsena ennen jouluaattoa.

Lapsena olin todella fanaattinen jouluihminen. En tiennyt parempaa. Uskoin joulupukkiin kouluun menemiseen saakka ja siitä lähtien olen itse toiminut joulupukkina. Varhaisin muisto on ensimmäiseltä luokalta, jolloin esiinnyin luokkamme pikkujouluissa joulupukkina. Olin 7-vuotias ja omasta mielestäni varsin uskottava. Muistikuva hetkestä on kirkas. Istuessani luokan edessä pukin asu päällä, saivat kaikki kysellä joulupukilta asioita. Tuli lahjatoiveita ja paljon kysymyksiä Petteristä, tontuista ja muorista. Nautin siitä hetkestä.

Ennen joulupukiksi ryhtymistä leikin kotona tonttua. Isäni teki minulle punaisen tonttupuvun, jossa oli hienot lampaan taljasta tehdyt hihansuut ja kaulus. Se päällä hiippailin milloin missäkin ja merkkasin vihkoon, ketkä ovat tuhmia ja ketkä kilttejä. Olin tonttuna muun muassa meidän kerrostalon 5. kerroksen parvekkeella, josta tarkkailin naapuritalojen ikkunoita. Kiikaritkin olivat apuvälineenä. Kirjoitin myös erittäin virallisen kirjeen Korvatunturille, eli toisin sanoen Rovaniemen turistihelvettiin ja kerroin, että haluaisin kovasti tontuksi. Sain vastauksen, johon oli kirjoituskoneella kirjoitettu, että ”Kiitos Antti toiveestasi. Katson, mitä voin toiveesi eteen tehdä ja yritän toteuttaa sen”. Olin jo sen verran iso, että ymmärsin mistä oli kysymys. Samanlaisen vastauksen saisivat kaikki lapset, jotka joulupukille kirjoittivat. Uskoni alkoi hieman rakoilla ja päätin itse siirtyä pukiksi: Joululaulukasetti soimaan, pahvilaatikosta tehty reki vanhempieni sängyn päälle ja minä rekeen. Sänky oli näyttämö ja koko speaktaakkeli oli jonkinlainen joulumusikaali. Istuin reessä tekoparta naamallani ja joululaulujen soidessa ohjasin Petteriä läpi tuulen ja tuiskun.

Noihin aikoihin leikin paljon yksin kotona. Siskoni on minua kymmenen vuotta vanhempi ja hän muutti pois kotoa ollessani kahdeksan. Kavereita toki

oli, mutta koulun jälkeen viihdyin myös hyvin yksin kotona. Eräs suosikkileikeistäni oli jääkiekkoilijan esittäminen. Suihkutin kasvoihini suihkepullosta vettä hien merkiksi ja olohuoneemme toimi loistavana jäähallina. Tuoleista tein maalit ja sohva oli vaihtopenkki. Siniseen luistelukuparään kirjoitin kultaisella tussilla numeron 25. Olin joka kerta kentän tähti, joka ratkaisi ottelut. Pelin jälkeen tulin hikisenä pukukoppikäytävälle, eli eteiseen ja annoin haastatteluja. Kaikki pitivät minua sankarina.

Huomasin hymyileväni muistoille ja mietin, että kaikissa noissa leikeissä ja mielikuvissa paikalla oli aina yleisö, niin jääkiekko-ottelussa kuin joulumusikaalissakin. Vaikka olin yksin, kuvittelin esiintyväni jollekin ja se oli leikkien parasta antia. Olohuoneessa vilkuttelin seinille ja osoitin kaikki maalien jälkeiset tuuletukset kuvitellulle yleisölle, joka palkitsi minut aplodein.

Samaa tunnetta koin myös nyt. Ensimmäisiin ennakkonäytöksiin yleisöä oli kertynyt mukavasti ja huomasin nauttineeni siitä suuresti. Pitkä työ palkittiin, kun sai kuulla yleisön ensireaktiot ja huomata ne kohdat, joihin he reagoivat. Muistin taas jotain, joka harjoitellessa lähes aina unohtuu. Yleisö ja näytökset ovat näyttelijän palkinto pitkästä työstä.

Tunsin keveyttä myös sen vuoksi, että ensi-illan jälkeen jäljellä olisi esityskausi, joka käytännössä tarkoitti kahdesta kolmeen esitystä viikossa. Keväällä oli parinkin viikon taukoja ja tämä puolestaan tarkoitti sitä, että minun tarvitsisi käydä olemassa Joensuussa enää muutama päivä kerrallaan. Tunne oli huojentava.

JOENSUU-HELSINKI

Oli tammikuinen lauantai. Esityksemme olivat jatkuneet joulutauon jälkeen ja päivänäytöksen jälkeen lähdin iltajunalla kohti Helsinkiä. Tällä kertaa Jari lähti myös mukaan. Hän oli menossa tervehtimään aikuista poikaansa Mikkoa Helsinkiin ja ostimme vierekkäiset paikat. Suuntasimme kuitenkin oikopäätä ravintolavaunuun.

Ravintolavaunussa oli hiljaista. Näköjään kovinkaan moni ei matkustanut lauantai-iltana pitkin itärajaa. Meitä se ei haitannut. Päinvastoin, olipahan rauhallista rupertella. Sauna-illan jälkeen emme olleet istuneet iltaa yhdessä, vaan aika oli kulunut työntekoon ja olin kaikki vapaahetket ollut Helsingissä, joten yhteinen aika oli myös vähentynyt.

- Sanoit silloin kerran, että oot päätyntä ammattiin oman käden kautta. Ois kiva tietää enemmän, että miten päädyit näyttelemään, kysyin.
- Se on pitkä tarina..., vastasi Jari.
- Onko meillä johonkin kiire?
- Siinä on vaan ollut niin monta vaihetta, etten jaksaisi alkaa purkamaan koko vyyhtiä.
- Mua oikeesti kiinnostais. Haitko sä koskaan kouluun?
- Kerran kävin Helsingissä kääntymässä. Menin Teakin aulaan ja kun näin Heiskasen, niin hyvä etten housuuni paskonut. Olin Velipuolikuun kasvattama ja en mä kestänyt sitä ajatusta yhtään, että menisin Heiskasen eteen säätämään. Lähdin kaljalle ja ensimmäisellä junalla pois.
- Se meni nappiin.
- Joo. Ei ollu kärsivällisyyttä siihen aikaan.
- Mitä sä sitten teit?
- Kävin Voionmaan opiston. Olinhan mä teatteria tehnyt useamman vuoden meidän omalla kylällä, kun me perustettiin velipojan ja saman ikäisten kolvien kanssa teatteri. Kukaan ei käynyt kattomassa, mutta meillä oli hauskaa. Elettiin 80-luvun loppua ja oltiin niin saatanan radikaaleja, että oikein hävettä.
- Kuulostaa mahtavalta, nauroin.
- Niinpä. Kaikki siihen aikaan kuulosti mahtavalta, mutta näytti hirveeltä. Mutta olihan ne tärkeitä vuosia. Sain teatterikipinän. Tietysti tehtiin paljon

muutakin, soitettiin ja sekoiltiin. Ei meidän kylällä ollut kauheasti aktiviteettia, niin oli pakko itse kehittää.

- Ja sitten menit opistoon.

- Joo. Ajattelin, että sitä kautta varmaan pääsen alalle. Kävin vuoden siellä ja sitten ei ollutkaan mitään. Jäin Tampereelle pyörimään musiikkipiireihin ja silloin oli tosi lähellä, että olisi lipsahtanut elämä väärille raiteille. Ryypättiin ja touhuttiin kaikenlaista. Siihen aikaan sitten Mikkokin syntyi. Vois ajatella, että se olisi rauhoittanut menoa, mutta ei. Sama säätö jatku. Erosin Mikon äidistä ja jatkoin mihin olin jäänytkin.

- Mikä sitten käänsi kelkan?

- Mua pyydettiin Joensuuhun. Olin Voionmaan vuosina tutustunut erääseen ohjaajaan. Ohjaaja, joka oli vetänyt meille kurssin siellä. Meillä synkkasi hyvin ja yhtenä päivänä se soitti mulle ja kertoi, että hän on menossa johtajaksi Joensuuhun, ja että sinne haluttaisiin näyttelijäharjoittelija. Kysyi mua siihen. Totta kai lähdin. Tutustuin Joensuussa Mallaan aika nopeasti se oli sit menoa. Malla rauhoitti mut ja myös työ. Sain tehdä vihdoin sitä mitä halusin ja mulla oli paikka tässä maailmassa. Ei siihen sitten kauaa mennyt, kun syntyi muksut ja oli talo. Löytyi oikea suunta elämälle.

- Mä mietin näyttelijäharjoittelijan paikkaa myös, jos en olis Teakiin päässyt, kerroin.

- Se oli hyvä koulu. Mun Teatterikorkeakoulu. Sain tehdä eri ohjaajien kanssa paljon ja se opetti mut tähän työhön. Tein paljon pikkurooleja, mutta ei se haitannut. Keskityin vaan kehittämään itseäni. Sen neljän vuoden harjoittelun jälkeen yleensä teatteri palkkaa harjoittelijan näyttelijäksi. Mutta mua ei palkattu.

- Miksi ei?

- Ei ollut rahaa. Johto oli tosi pahoillaan ja levitteli käsiään ja näytti mulle tilinpäätöksiä ja taseita ja kertoi, että nyt vaan on yksinkertaisesti se tilanne, että rahaa ei ole.

- Mitäs sitten?

- Sepä se. Muksut oli pieniä, tyttö just syntynyt. Omakotitalosta velkaa suut ja silmät täynnä. Malla oli töissä kaupungilla, mutta ei yhden ihmisen palkka mihinkään riitä. Oli pakko mennä oikeisiin töihin. Tein pätkiä siellä ja täällä, kiinteistöhuollon hommia ja tehdastyötä. Tehtaalla painettiin kolmessa vuorossa ja se oli yhtä helvettiä. Sitä kesti puoltoista vuotta, kunnes teatterilta soitettiin ja kerrottiin, että nyt olisi rahaa, tuletko töihin? Itkuhan siinä pääsi.

- Ja siitä asti oot ollu kiinnityksellä?
- Kyllä. Enkä päivääkään vaihtaisi pois. Sain aika nopeasti tehtäväksi Jotunin Huojuvan talon Eeron roolin. Hieno rooli, joka oli isoin, mitä olin siihen saakka saanut tehdä. Onnistuin siinä hyvin ja sen jälkeen oon saanut tehdä isoja rooleja. Hyvä niin. Haetaanko lisää kaljaa?
- Haetaan vaan.

Pimeä tammikuinen Suomi vilahteli junan ikkunoista. Olin kuunnellut Jarin tarinaa intensiivisesti. Jos en olisi itse päässyt Teakiin, olisi minun tarinani voinut olla hyvin samankaltainen. En ollut samanlainen raikuli, kuin Jari nuorena, mutta näyttelijäharjoittelijan paikka oli kiinnostanut minua. Teimme samaa työtä, mutta lähtökohtamme olivat hyvin erilaiset. Toisen tuopin äärellä keskustelumme jatkui:

- Mä kerroin oman tarinani. Nyt on sun vuoro. Miten susta tuli näyttelijä, Jari kysyi ja hörppäsi vaahdot tuopin päältä.
- Täysin suunnitellusti, naurahdin.
- Niin just.
- Eikun oikeasti. Mä vakuutuin tästä ammatista jo pienenä. Äiti vei mua paljon teatteriin ja siihen aikaan Jyväskylässä tehtiin laadukkaita lasten näytelmiä. Muistikuvia mulla on ainakin Nalle Puhista ja Peppi Pitkätossusta ja olen siis ollut alle kouluikäinen. Lopullinen niitti oli Pekka Töpöhäntä. Se kolahti niin paljon, että halusin nähdä sen kolme kertaa. Siinä oli paljon musiikkia ja niistä oli tehty kasetti, jota teatterilla myytiin. Halusin sen ja sitten sitä kuunneltiin kaikki automatkat. En kyllästynyt niihin biiseihin koskaan ja vieläkin osaan varmaan kaikkien sanat ulkoa. Sen jälkeen ilmoitin, että mä haluan näyttelijäksi. Kysyin, että miten näyttelijäksi tullaan, ja äiti kertoi, että on olemassa teatterikoulut Helsingissä ja Tampereella. Päätin, että jompaankumpaan haluan mennä.
- Eikö äiti yhtään toppuutellut?
- No ei. Ehkä se ilmoitus tuli niin viattoman lapsen silmin, että äiti varmaan uskoi innon jossain vaiheessa laantuvan. Toki se sanoi, että niihin on vaikea päästä, mutta ei se mua haitannut.
- Eikö mikään muu ura käynyt mielessä?

- Kävi. Kokin ammatti oli toinen. Kokki tai näyttelijä oli monta vuotta vastaus, kun joku kysyi, että mikä Antista tulee isona.
- Ja näyttelijä tuli.
- Niin tuli.
- Harrastitko sä sitten teatteria lapsena?
- Joo. Aloitin työväenopiston näytelmäkerhoissa. Varsinainen jättipotti osui sitten kohdalle, kun pääsin 12-vuotiaana avustajaksi Jyväskylän Kaupunginteatteriin. Se oli sen ikäiselle pojalle aivan käsittämättömän upea kokemus. Sain lähteä aina koulustakin pois aamutuntien jälkeen. Kesken kaiken vaan pakkasin tavarat ja marssin bussipysäkille. Sain olla hetken aikaa luokan tähti, jolta kaikki kyseli, että minkälaista siellä on. Ja muutenkin. Pääsin näkemään ammattilaisten toimintaa ja seikkailemaan teatterin käytäville ja kulisseihin. Mikko Viherjuuri ohjasi sen jutun ja kyllä mä siellä ensimmäistä kertaa oivalsin, mitä teatterin tekeminen on. Ja vakuutuin lisää. Sen jälkeen kaikki oli tosi suunnitelmallista.
- Sen ikäisenä?
- Kyllä. Mä tein siitä asti valintoja, joiden ajattelin auttavan mua pääsemään teatterikouluun.
- Mitä ne valinnat sitten oli?
- No ensinnäkin harrastin aktiivisesti. Olin paljon kesäteattereissa, muun muassa olin useamman vuoden pienessä maalaiskesäteatterissa Hankasalmella, meidän kesämökin lähellä. Sain joka vuosi tehdä ison roolin ja aina siellä oli ammattiohjaaja. Iso ulkonäyttämö, jossa esimerkiksi opin äänenkäyttöä tosi paljon ja perusasioita muutenkin. Kyllähän se oli aikaa vievää ja kun muut kaverit touhusi kesällä kaikkea muuta, niin mä olin näytöksissä keskellä maaseutua. Mutta silloinkin ajattelin, että tää kehittää mua ja auttaa mua ehkä joskus pääsemään kouluun.
- Aika rohkeeta.
- Ehkä. Mutta ei mulla ollu kauheesti muuta. Se oli mun lähes ainoa oikea harrastus ja nautin siitä paljon. Varmaan lukioikäisenä mukaan tuli myös tiettyä näyttämisen halua. Mä olin urheilulukiossa, vaikken koskaan ollut urheillut mitään. Ei se mua kauheasti haitannut, mutta olihan se vähän outoa, että kaveripiirissäkin melkein kaikki muut harrasti jotain urheilua ja mä teatteria. Mutta mä olin siinä hyvä ja tajusin, että se on se mun juttu, jolla voin näyttää kaikille.
- Vieläkö sä ajattelet noin?

- En. Tai en ainakaan myönnä. Ei se enää ole ollut vuosiin mikään motivaattori, koska mä olen jo todistanu sen, että tein mitä halusin, niin itselleni kuin muillekin.
- Monta kertaa sä hait kouluun?
- Viis kertaa Teakiin, kaks Nätylle.
- Mikä oli fiilis, kun pääsit?
- Ihan uskomaton. Tai itseasiassa sillä hetkellä kun luin nimeni sieltä listalta, niin loppujen lopuksi se oli tosi arkinen hetki. Mun nimi oli ensimmäisenä, kun olin meidän kurssin ensimmäinen aakkosissa. Luin, että ”aha, mä pääsin, ketä muita pääsi”. Sitten kun alkoi soittelemaan perheelle uutisia, niin ehkä siinä vaiheessa sitten pikkuhiljaa tajusi asian. Mutta enemmän mä tuuletin 4. vaiheeseen pääsemistä.
- Miks?
- Olin voittanut itteni. Aiemmin olin päässyt kaksi kertaa 3. vaiheeseen, mutta en pidemmälle. Nyt olin jo voiton puolella. Olin aika rennoin mielin viimeisessä vaiheessa, koska mulla oli jo voittajafiilis. Että on tämäkin jo jotain. Ei kaikki tännekään pääse. Se oli varmaan aika ratkaisevakin asia lopulta siihen, että onnistuin hyvin vielä viimeisessäkin vaiheessa.
- Oot sä kyllä sitkeä sissi. Pakko nostaa hattua. Tai tuoppia.

Jari kohotti muovisen tuoppinsa skoolauksen merkiksi ja niin me kaksi näyttelijää nostimme tuopit ja joimme kaljaa. Ravintolavaunussa ei ollut ketään muita. Ainoastaan nelikymppinen naismyyjä, jota kahden taiteilijan selkään taputtelu ei tuntunut kiinnostavan. Hän oli kiinnostunut vain Me naisista, jota selaili intensiivisesti. Jari lähti vessaan ja jäin yksin katselemaan ikkunasta ulos. Ulkona oli pimeää ja ikkunasta heijastui peilikuvani takaisin. Iskin sille silmää, nostin tuopin ja hörppäsin. Oman saavutuksensa unohtaa helposti. Kaikesta tulee normaalia, arkista elämää ja valtava halu näyttelijän ammattia kohtaan katoaa kaiken taakse. Joskus tulee hetkiä, kun sen muistaa ja nyt oli sellainen.

TYÖTARJOUS

Istun huoneeni ikkunan ääressä. Olen Helsingissä ja ulkona on aurinkoinen maaliskuun aamu. Tuijotan talonyhtiön lintulautaa, jonka joku talon asukkaista on ripustanut pihassa seisovaan vaahteraan. Pihapuissa on parvi naakkoja, jotka väijyvät sopivaa tilaisuutta lennähtää aterialle. Laudalla on myös pienempiä lintuja, joita en kuitenkaan tunnista, koska en erota niitä tarkasti. Luultavasti ne ovat varpusia, mietin.

Istun hiljaa. Edellisellä viikolla minulle oli soitettu ja pyydetty koekuvauksiin erästä YLE:n tv-tuotantoa varten. Tuottaja kertoi puhelimesta, että he olivat nähneet minut vuotta aikaisemmin Q-teatterissa ja olivat ajatelleet minun olevan rooliin varsin sopiva. Rooli olisi iso. Ei päärooli, mutta reilusti kuvauspäiviä kuitenkin. Olin innostunut valtavasti, sillä kyseessä oli todella nopealla aikataululla toteutuva tuotanto, jonka kuvaukset alkaisivat jo huhtikuun lopussa. Olin haaveillut kameratöistä ja nyt minusta oltiin kiinnostuneita. Koekuvaukset menivät hyvin. Tein dialogin naisnäyttelijän kanssa ja ohjaaja kertoi saman tien olevansa vakuuttunut näkemästään. Sanoi kuitenkin, että he ottaisivat yhteyttä viikon sisällä ja kertoisivat sitten keneen olivat päätyneet.

Eilen puhelin oli soinut. Tuottaja soitti ja kertoi minun saaneen roolin. Hän lähetti palkkatarjouksen sähköpostissa ja kaikki oli kunnossa. Vastasin ottavani roolin vastaan ja ilmoitin Joensuun esitykset heille, jotta he voisivat alkaa rakentaa kuvausaikataulua. Olin todella onnellinen. Niin onnellinen, että vein tyttöystäväni illalla syömään. Pitihän tätä nyt juhlia. Pääsisin vihdoinkin tekemään kameratyötä; Oikeasti, isossa tuotannossa, ammattiryhmän kanssa.

Puoli tuntia sitten soi taas puhelin. Tuottaja kertoi, että Joensuun esitysaikataulut menivät niin pahasti ristiin heidän aikataulujensa kanssa, että minun tilalleni oli otettava toinen. Kysyin, että eikö mitään säätämistä ollut. Ei ollut. Hän oli pahoillaan, mutta kertoi, että aikataulu oli nyt niin tiukka, etteivät he voineet joustaa.

YHDEN MIEHEN MIELENOSOITUS

Tänään en aio lämmitellä. En aio mennä yhteiseen äänenavaukseen, en nostattamaan tunnelmaa yhteiseen ringiin. En aio panna tänä viikonloppua tikkuakaan ristiin tämän esityksen takia. Aion hoitaa nämä kaksi paskanäytöstä pois kuleksimasta ja lähteä tästä kaupungista vittuun mahdollisimman pian.

Makaan pukuhuoneen sohvalla ja esityksen alkuun on puoli tuntia aikaa. Kuulen kaiuttimista, että lavalla äänenavaus on käynnissä ja lähes jokainen kysyy toisiltaan, että ”missäs Antti on”. Olin kertonut Jarille, että on vähän huono olo ja että jätän tänään alkulämmöt väliin, jotta energiaa riittäisi itse esitykseen. Olin valehdellut. Minua ei yksinkertaisesti kiinnostanut. Ei kiinnostanut mikään. Työkaverit, näyttös, yleisö; ennen kaikkea minua ei tippaakaan kiinnostanut olla vierailijana Joensuun kaupunginteatterissa.

Lasken kattopaneelissa olevia pisteitä ja samalla kuulen kuinka näyttämömestari kuuluttaa kaiuttimista kymmenen minuuttia esityksen alkuun. En lähde vielä. Viittä vaille menen. Samalla oveen koputetaan.

- Niin? Vastaa.
- Ootko sä kunnossa, pystytkö vetämään? Kuulen Jarin äänen oven takaa.
- Joo, pystyn. Otin pari buranaa, niin kyllä tää tästä. Tuun kohta.
- Okei. Sano vaan, jos et pysty. Vielä voidaan peruuttaa. Terveydellä ei saa leikkiä.
- Eikun ei tarvi. Ei tää oo paha. Tuun ihan just.
- Joo, no tuu sit.

Kuulen Jarin poistuvan ovelta ja ajattelen, että jos saisin valita, niin kaikki loput näytökset voisi peruuttaa. Ihan sama. Pääsisin ainakin niihin kuvauksiin.

Näytös pyörähtää käyntiin ja näyttelen kohtaukset vanhalla rutiinilla. Samat naurupaikat toimivat kuten ennenkin. Juodaan viinaa-kappaleessa ääneni murtuu ”viinaa” –sanan kohdalla ja kurkusta tulee kukko, mutta minulle se on ihan sama, väliaplodit tulee kuitenkin. En jää niitä odottelemaan, vaan sanon

seuraavan repliikin niiden päälle niin, ettei yleisö tai vastaanäyttelijäni sitä kuule. Joudun toistamaan repliikin ja lisään siihen aavistuksen ”etkösäapinaosaanäytellä” painotusta ja saan vastaanäyttelijäni hämilleen. Esitys rullaa loppuun omalla painollaan ja saamme käydä kumartamassa kolme kertaa. Toimiihan tämä näinkin, ajattelen.

Painun lavalta oikopäätä pukukoppiin ja matkalla eräs vanhempi naisnäyttelijä kysyy vointiani. Vastaan, että ihan ookoo, mutta lähdän tästä saman tien nukkumaan, niin ei pahene. Pääsen pukukoppiin ja viskaan vaatteet myttyyn sohvan nurkkaan ja alan pesemään meikkiä pois. Mahdollisimman nopeasti kämpille on ajatukseni. Silloin pukuhuoneen ovi avautuu.

- Et sä missään flunssassa oo, sanoo Jari ja kuulen hänen äänessään syyttävää sävyä.
- Mitä?
- Niin, että ei sulla mikään oo. Kyllä mä näen.
- Mistäs sä sen tiedät? Oli mulla päivällä kuumetta.
- Mä tunnen sut jo liian hyvin. Et oo ikinä ollu tollanen lavalla tai muutenkaan. Mikä sulla on?
- Et oo ennen nähny mua flunssassa
- Älä puhu paskaa!
- Mitä se sulle kuuluu mitä mä puhun?
- Mikä sulla on?
- Ei mikään.
- Kyllä mä näen, että sua vaivaa joku.
- Eikä vaivaa.
- No oli mikä oli, mutta et sä noin voi toimia.
- Ai miten muka?
- Et lämmittele, näyttelet miten sattuu, jätit Arjan ihan yksin siinä biisin jälkeen. Meidän esitys oli tänään todella laiska ja rytmitön ja valitettavasti mun on pakko sanoo, että se johtu susta.

Huomasin punan nousevan poskilleni ja kesken kasvojeni pesun tempaisin pyyhkeen, pyyhin kasvot, laitoin kengät jalkaan, otin takkini ja reppuni ja

lähdin huoneesta ulos. Palasin saman tien takaisin oven suuhun ja lauoin kaiken mitä sylki suuhun toi.

- Mä olen tässä talossa ainoa, joka on käynyt teatterikorkeakoulun. Mua ei tippaakaan kiinnosta mitä sä tai te muut laitostuneet amatöörit ajattelette. Tällä esityksellä ei oo mitään merkitystä. Kaikki ne huikeat viiskyt maksanutta katsojaa unohtaa tän esityksen viimeistään huomiseen mennessä. Ei kenellekään täällä asuvalle teatteri merkitse mitään. Tää on turhaa hommaa. Tajuatko! Turhaa! Mikä sä oot mulle sanomaan mitään huonosta rytmistä tai energiasta, kun teillä täällä se on enemmän sääntö kun poikkeus. Jos mulla nyt yhdessä vedossa vähän falskaa, niin mitä sitten! Ei sillä oo mitään väliä, ei mitään! Mee kasvattamaan niitä mehiläisiäs, niin on sullakin jotain parempaa tekemistä. Sä voit olla stara täällä, mutta muualla sä et oo kukaan. Älä tuu mulle laukomaan tollasta paskaa enää, kiitos!

Jätän Jarin pukuhuoneeseen ja juoksen rappuset alas ja samaa vauhtia kohti kämppääni. Kahden kilometrin jälkeen en jaksa enää. Veri maistuu suussa ja oksettaa. Jatkan matkaani kävellen ja samalla tajuan oman idioottimaisuuteni. Mitä oikein ajattelin? En ole tällainen, Jari oli aivan oikeassa. Olen aina kertonut, kuinka hyvin haluan työni tehdä ja antaa kaikkeni riippumatta siitä kenelle olen esittämässä ja onko paikalla paljon vai vähän yleisöä. Olen puhunut paljon näyttelijän vastuusta työryhmän jäsenenä ja antanut sen eteen kaikkeni, että olisin hyvä työtoveri. Teen työni täysillä ja kunnioitan sekä yleisöä, että kanssänäyttelijöitä, teknikoita, suunnittelijoita, ohjaajaa. Tänään en ollut lähelläkään sitä. En kunnioittanut ketään, en edes itseäni.

Eniten minua hävetti Jarille sanomani sanat. En olisi voinut koskaan kuvitella sanovani niin kenellekään. Minulla ei ole varaa nostaa itseäni muiden yläpuolelle. Se ei ole sitä arvomaailmaa, jota haluan edustaa. Vaikka olen käynyt Teatterikorkeakoulun, saanut maan huippuopetusta, raivannut tieni tuhannen hakijan joukosta kenties maan halutuimpaan oppilaitokseen ja valmistunut sieltä teatteritaiteen maisteriksi, tässä maassa on lukemattomia näyttelijöitä, jotka ilman vastaavaa koulutusta tekevät työnsä miljoona kertaa paremmin, kuin minä tänä iltana.

Ihmettelin itseäni. Miten tämä on mahdollista? Tiesin kaiken taustalla olevan ison vyyhdin, jonka osittainen purkautuminen oli tänä iltana ollut totta. Valtava tyhjyyden tunne, että nyt vihdoinkin olin saavuttanut unelmani, enkä tiennyt mitä kohti olisin sen jälkeen kulkenut. Olin pohtinut asiaa jo koulussa, mutta vasta valmistumisen aiheuttama uuden elämänvaiheen alkaminen oli konkretisoinut minulle sen, mitä olin pelännyt: en tiennyt mitä kohti olisin enää kulkenut. En ollut löytänyt viiden opiskeluvuoden aikana vastausta siihen, mitä tällä ammatillani halusin tehdä. Koulu oli lisännyt odotuksia ja arvottamista. Tai ei niinkään koulu, vaan se ilmapiiri, jossa koulua kävin. Olin mennyt siihen kierteeseen ja harhaan, että joku toinen työ on arvokkaampaa kuin toinen. Miksi tarjottu tv-työ oli parempi kuin esitykset Joensuun kaupunginteatterissa? Tätä asiaa pohdin koko loppumatkan ja osittain unettoman yön ajan, enkä löytänyt siihen vastausta.

LIHAMUREKETTA JA MUUSIA

Seuraavana aamuna laitoin Jarille tekstiviestin ja pyysin anteeksi. Jari vastasi nopeasti ja ehdotti, josko olisin mennyt heidän luokseen syömään lounasta. Vaimo ja lapset olivat jälleen omilla teillään ja meillä olisi aikaa jutella kahden kesken. Suostuin ehdotukseen, vaikka Jarin kohtaaminen hävettikin.

Saavuin Jarin talolle ja tuttuun tapaan ulko-ovi oli auki. Riisuin eteisessä vaatteitani, kun sisältä kuului jo Jarin tuttu huuto:

- Kato, kukkopoika tuli taloon! Kelpaako mureke ja muusi. Salaattia ei oo.
- Joo, kelpaa...

Hämmennyin vastaanotosta. Olin odottanut jotain isällistä kurinpalautusta ja vihamonologia siitä, miten olin edellisenä iltana toiminut. Mutta ei. Jari oli vanha tuttu, pilke silmäkulmassa. Pääsin eteisestä sisäpuolelle ja näin hänen häärivän keittiössä. Menin nojailemaan ovelle.

- Ihan alkuun voisit haistaa paskan, Jari aloitti
- Niin voisin. Anteeks vielä, mä oon tosi pahoillani, vastasin.
- Saat. Saitko nukuttua?
- Vähän huonosti. Kaikki asiat vaan pyöri päässä, mutta kyllä tää tästä.
- Hyvä. Kohta saat kuule sellasta mössöä ruuaks, että oksat pois. Samalla sit saat kertoa, että mikä sua risoo. Mee vaan jo pöytään istumaan, mureke on just valmista.
- Okei. Mut saanko mä kysyä, miten sä oot noin rento? Aika mulkku olin eilen.
- Niin olit. Mutta tässä on sen verran jo kilometrejä takana, että ei ollut ihan ensimmäinen kerta, kun nään, että jotain kyrsii. Ja sitten jo tosiaan tunnen sut sen verran hyvin, että tiedän, että sä et kyllä ihan kaikkea tarkoittanut, mitä sanoit. Syy taitaa olla jossain muualla.
- Niinhän se on.

Istuimme pöytään ja ruokailun merkeissä keskustelumme jatkui:

- Tää on maailman naurettavin syy, mutta mulle tarjottiin YLE:n tv-sarjasta roolia ja en saanut sitä, kun esitykset meni niiden kanssa päällekin.
- Ai jaa. Kyllä mä sit ymmärrän.
- Ymmärrätkö?
- Ainakin osittain. Kyllä muakin ois ottanu päähän. Mutta tietysti se, miten käyttäydyit... sitä en ihan ymmärrä.
- En ymmärrä itsekään. Oon aina pitänyt työmoraalistani huolta, ettei se lipsuis. Eilen ei sitten onnistunut ja sitä mä lähinnä koko yön mietinkin, että miksi niin.
- No miksi?
- Mä oon ehkä turhautunut tähän ammattiin.
- Turhautunut. Niin, oothan sä jo melkein vuoden tätä tehnytkin työkses, Jari naurahti.
- Niinpä. Mutta taustalla on iso vyyhti.
- Kerro vaan.
- Kaikki alkaa siitä, kun päätin, että haluan näyttelijäksi. Muistat varmaan, kun kerroin, että tein ennen koulua kaikkeni, jotta saavuttaisin unelmani.
- Muistan hyvin.
- Sitten kun vihdoon saavutin sen unelman, eli pääsin kouluun, en enää löytänytkään seuraavaa unelmaani. Suoraan sanottuna mulla ei ole oikein mitään tavoitetta tämän työn kanssa. Nyt mä olen saavuttanut sen maalin, minkä olen joskus itselleni asettanut. Ja nyt mulla on vaan sellanen olo, että odottelen mitä tulevaisuus tuo tullessaan.
- Mites tämä tarjottu tv-sarja sitten tähän liittyy?
- Siten, että olen huomannut, että arvotan töitä. Vaakakupissa jotkin työt painaa enemmän kuin toiset.
- Miksi?
- Luulen, että se taas liittyy niihin odotuksiin, mitä koulu toi tullessaan. Olinkin yhtäkkiä siinä pisteessä, että olen ”maagisessa” Teatterikorkeakoulussa ja että täältä on valmistunut kaikki tunnetut näyttelijät.
- Aivan. Eli sä haluat tunnetuksi näyttelijäksi? Ja siihen YLE:n tv-sarja olisi huomattavasti parempi väline, kuin Joensuun kaupunginteatteri.
- Tota mä en haluais myöntää.
- Myönnä vaan.

- Hävettää. Eihän se nyt saa olla kenenkään tavoite tulla julkkikseksi. Mua itteenikin inhottaa se ajatus. En mä sitä myönnä.
- Mitä sä sitten haluat? Miksi sä näyttelet?
- Niinpä. Tuo on juuri se ajatus, jonka kanssa mä oon paininut oikeastaan jo siitä asti, kun koulu alkoi. Mikä on mun seuraava maali, niin sitä mä en tiedä. Mä oon saavuttanut jo niin monta unelmaa pienessä ajassa: ollut mukana Tripla-sketsisarjassa, tehnyt Q-teatterissa töitä, leffaroolikin on tiedossa. Tosi monta asiaa, joista on unelmoinut, on jo toteutunut. Nyt musta tuntuu, että mä lillun tilassa, jossa vaan odottelen työtarjouksia. Tuntuu, ettei mun elämällä oo suuntaa ja selkeää kiintopistettä jota tavoittelisin. Tässä valossa kaikki sellaiset työt, jotka ovat harvinaisempia, tuntuu mielekkäämmiltä. Ja pakko mun on myöntää se, että musta on tullut myös Helsinki-keskeinen. En olisi sitä osannut kuvitella, mutta pakko se on myöntää. Arvotan niitä töitä paremmiksi, jotka tehdään Helsingissä. Se on asia, joka ehkä ärsyttää itsessä eniten.
- Ja niinkö ei aina ole ollut?
- Ei todellakaan. Mä muistan ajan ennen Teakia. Silloin mulla oli niin valtava halu vaan näytellä eri jutuissa, että jos mulle olisi tarjottu vaikka Joensuusta tai Kajaanista töitä, niin se ois ollu jotain ihmeellistä. Niin järjettömän hienoa. Ja nyt mä otin tänne vierailun vähän pitkin hampain, kun ei muutakaan ollut.
- Etkö sä sit ole nauttinut ajastasi täällä? Jos nyt eilistä ei lasketa, niin mun mielestä oot ollu tosi positiivinen ja kuten sanoin sulle silloin joskus, niin valtava palo susta välittyy.
- Se on tosi kivasti sanottu, mutta kun mä tiedän, että sitä paloa on joskus ollut paljon enemmänkin. En mä kauheesti ole ajastani täällä nauttinut. Meidän juttu on mun mielestä aika kehno.
- Millä lailla?
- No se nyt on sellanen musiikkihassuttelu. Eihän sillä ole mitään taiteellista arvoa.
- Miten niin?
- Sehän on vaan sellasta. Hassuttelukomediaa lainabiiseillä.
- Nyt sä unohdat, että se on just sitä mitä ihmiset täällä haluaa nähdä. Jos tänne tehtäisiin joku vakavasti yhteiskuntaa kritisoiva taiteellinen teos, niin ei sitä kukaan kävis kattomassa.
- Se just ärsyttääkin. Tää suomalainen teatterikulttuuri. Me oltiin kurssin kanssa Berliinissä kaksi kuukautta ja tehtiin siellä näytelmä, mutta myös

käytiin kattomassa saksalaista teatteria paljon ja se kulttuuri on täysin toinen. Mitä poliittisempi näytelmä, sen kevyemmin se oli tehty. Ja sen nuorempaa yleisö oli. Kaljapullojen kanssa aloittelemassa perjantai-iltaa. Ihan älyttömän hienoa ja kadehdittavaa. Milloin tollanen on mahdollista suomessa?

- Okei. On susta tullut Helsinki-keskeinen.
- Ei se oo mun mielestä Helsinki-keskeisyyttä. Oon sitä mieltä, että ei teatteri saa jämähtää paikoilleen ja vain tehdä sellaisia juttuja, jotka takuulla kerää yleisöä. Totta kai se vaatii aikaa, että yleisöä totutellaan erilaisiin esityksiin, mutta jostainhan se pitää aloittaa.
- On sitä yritetty. Kyllä meilläkin on tehty vaikka minkälaisia esityksiä. Yhteiskunnallisiakin. Mutta sitten kun perutaan esityksiä, koska yleisöä ei ole ja samaan aikaan tulevan musiikki-iloittelun näytöksiä myydään loppuun, niin kyllä se vähän vähentää niiden taiteellisesti haastavien teoksien tekemisen intoa.
- Kyllä mä sen ymmärrän. Ja tiedostan. Turhauttaa vaan se tilanne, kun tuntuu ettei asialle oikein voi tehdä mitään.
- Niin. Ongelmat taitaa olla aika syvällä meidän yhteiskunnassa ja kulttuurissa.
- Nimenomaan. Meidän teatteriperinne on niin erilainen vaikka verrattuna Saksaan. Kansankomedioita on veivattu alusta saakka. Ihmisten pitää päästä viihtymään ja unohtamaan arki. Mikko Roiha sanoi meille, että saksassa teatteri on muistamista, ei unohtamista varten. Ja se on ihan tosi hyvin sanottu.
- Totta. Sitten sun pitää alkaa tekemään sellasia juttuja, joita sä itse haluat. Eikä tehdä mitään muuta, jos siltä tuntuu.
- Niin. Mutta kun en mä tiedä tuntuuko sitten kuitenkaan siltä. Sehän tässä onkin, kun ei saa omista haluistaan kiinni. Oon aina sanonut, että haluan tehdä tätä työtä ja kun nyt tilanne on mikä on, niin ne työt on monenkirjavia. Se vaan pitää hyväksyä.

Kaiken intensiivisen keskustelun aikana olin syönyt kaksi lautasellista murekettä ja muusia. Istuimme kylläisinä pöydässä, kun Jari ehdotti ruokasikaria. Sytytettyämme sikarit Jari jatkoi sisällä alkanutta keskusteluumme.

- Mä ymmärrän sua hyvin. Jos mietin kaikkea tuota taustaa, josta olet ponnistanut ja mihin pisteeseen päätynyt, niin kaikki sun ajatukset on tosi järkeen käyviä. Tietysti en voi ihan täysin samaistua, kun meidän lähtökohdat on erilaiset. Mutta samaa työtä tässä tehdään ja kyllä minäkin sen myönnän, että välillä samankaltaisen ohjelmiston esittäminen kyllästyttää. Mutta sitten kuitenkin pitää muistaa, että tätä työtä tehdään yleisölle ja täällä teatterin tekeminen tällä tasolla loppuu hyvin lyhyeen, jos yleisön toiveita ei kuunnella.
- Niinhän se taitaa olla, vastasin ja jatkoin: Miten sä sitten jaksat? Mikä sua motivoi tässä työssä?
- Mua nimenomaan motivoi tämä työ. Se, että mä saan leivän pöytään siitä, että näyttelen. Tein silloin näyttelijäharjoittelija-pestin jälkeen niin paljon sellaista työtä, josta mä en nauttinut yhtään, että nyt mä vaan nautin tästä. Saan tehdä juuri sitä mitä haluan ja mistä nautin. Maksaa sillä työllä laskut ja elättää perheen. Se riittää mulle.
- Ja työ samassa työyhteisössä, samankaltaisia juttuja veivaten ei kyllästy?
- Totta kai kyllästyttää. Ja välillä ei jaksais tippaakaan. Mutta mä en rehellisesti tiedä sellaista ammattia, jossa niitä tunteita ei syntyisi. Ja sitten, kun elämässä on paljon muutakin. Meillä on nuo viinimarjapensaat tuolla, kesäisin veneillään, ollaan paljon ystävien kanssa. Perhe. Ja ai saatana, mehiläispönttö. Vaikket sä sitä arvostakaan, niin et tiedäkään, kuinka paljon tuo pönttö on mulle tässä viime aikoina tuonut iloa.
- Kyllä mä sitä oikeasti arvostan. Ja kadehdin. Mietin silloin sauna-illan jälkeen, että mä kadehdin sua. Sulla on niin tasapainoinen elämä. Oot sinut kaiken kanssa ja osaat nauttia muistakin asioista, kuin teatterista.
- Nimenomaan se. Elämässä on paljon muutakin, kuin teatteri.
- Niin on. Mä tiedän sen. Ja mä haluan myös siihen tilanteeseen, että mulla on elämässä paljon muitakin asioita. Jo nyt mä nautin valtavasti kaikesta muustakin, kuin teatterista. Kalastuksesta, pleikkarin peluusta...meidän kesämökistä. Ne on mulle aivan tosi tärkeitä juttuja, jotka auttaa unohtamaan kaiken hektisyyden ja oman navan tuijottelun. Mutta sitten tuntuu siltä, että on paljon saavuttamattomia asioita, että en osaa niidenkään parissa täysin rauhoittua. Musta tuntuu, että se samankaltainen pyrkiminen jotain parempaa kohti, joka oli jo ennen koulua, jatkuu vaan.
- Sä oot matkalla.
- Matkalla. Mihin?

- Muhun.

Jaria nauratti.

- Tai siis siihen samankaltaiseen tilanteeseen, että pystyy nauttimaan täysin rinnoin elämästä, mitä ikinä se sitten onkaan.

- Mä haluaisin siihen jo nyt.

- Älä ohita vaiheita. Ei elämä ole sellainen asia, joka on joku päivä valmis ja voi vain katsoa sitä ulkoapäin ja todeta, että nyt se on siinä. Ei mustakaan olis tullut tämmönen tasapainoinen laiteatterinäyttelijä ilman kaikkia niitä vaikeita aikoja ja hankaluuksia mitä matkan varrella on ollut. Ja tuo idealismi, mikä sulla on...älä koskaan kadota sitä. Älä anna sen painua töiden alle. Pidä sitä mielessä ja ota esiin se aina silloin, kun siltä tuntuu. Mä puolestaan kadehdin sua siinä, ettei mulla ole ollut samanlaista vaihetta elämässäni. On vaan ollut työ, harjoittelun kautta ammattiin. Ei ollut aikaa pysähtyä ja miettiä minkälaista taidetta haluan tehdä. Oli vain laskut maksamatta ja suut ruokittavina ja kun sai lopulta rahan siitä työstä, jota rakastaa, saattoi ajatukset pikkuhiljaa mennä siihen suuntaan, että tästä taitaa tulla aika hyvä juttu. Mikään ei tapahdu sormia napsauttamalla.

- Sanoit sanan taide. Koetko itses taiteilijaksi?

- Kyllä, ehdottomasti. Mutta ei se ole mulle mikään itseisarvo. Mä en tee taidetta sen takia, että voisin kutsua itseäni taiteilijaksi. Koetko sä?

- Mä en tiedä. Mä oon ehkä matkalla senkin kanssa. Kun aloitin koulun, professorit puhuivat nimenomaan näyttelijäntyöstä. Sitten proffat vaihtui ja koulutusohjelman nimikin muutettiin näyttelijäntaiteen koulutusohjelmaksi. Yhtäkkiä olin sen kanssa vähän pulassa, että ”ai jaa, musta tuleeikin taiteilija, eikä näyttelijä”. Olis pitänyt miettiä omaa taiteilijaidentiteettiä ja sitä mä oon nyt yrittänyt paljon miettiä, mutta en mä tiedä mikä se on.

- Anna sille aikaa. Koetko sä sitten niin, että sun pitäis tehdä vaan tietynlaisia töitä, jotta voisit kokea itsestä taiteilijaksi?

- No ehkä vähän. Tää liittyy myös siihen arvottamiseen, että mä omassa päässäni jaottelen töitä sen mukaan mikä on taidetta ja mikä ei. Ja onhan se typerää.

- Ei se ole typerää. Samaa kysymystä on maailmanhistoriassa pohtinut aika moni muukin ihminen. Mutta muista, että ei asiat ole mustavalkoisia. Ei se tarkoita sitä, että jos sä teet sketsiviihdettä telkkarissa tai hassuttelukomediaa

maakunnassa, että et olisi taiteilija. Kaikki on lopulta sun pään sisällä ja jos sä itse haluat kutsua itseäsi taiteilijaksi, niin kutsu. Sulla on kuitenkin tämän maan ylin taiteilijakoulutus. Älä väheksy sitä.

- Suurimmaksi osaksi se on sitä, että mä en henkisesti koe itseäni taiteilijaksi. Mulla on mielessäni kuva taiteilijasta, että sen pitää olla sellainen ihminen, joka tekee elämässään valintoja sen mukaan, minkälaisen taiteilijaidentiteetin hän on itselleen muodostanut. Ja mä en tiedä, mikä on mun identiteetti.

Helpompi olisi vaan sanoa, että haluan tehdä vain vaikka teatteria, joka ottaa kantaa poliittisesti. Mutta en mä osaa niin sanoa. Ihan samalla lailla kuin säkin, mä haluan myös tehdä tätä työtä elääkseni ja tiedän, että jos haluaisin tehdä omanlaisia juttuja, se tarkoittais apuraharumbaa ja aikoja, jolloin tulot olisi olemattomia. Ja nyt musta tuntuu, että siihen mä en oo vamis. Toinen asia on, että mä en oo varma, kuinka paljon näyttelijä pystyy vaikuttamaan siihen taiteeseen, jota kulloinkin tekee.

- Mitä sun mielestä on sitten näyttelijäntaide?

- Mä näen niin, että teatteritaide on enemmänkin ohjaajien ja kirjoittajien käsissä ja näyttelijäntaide on alisteista näille. Näyttelijän tehtävä on luoda kirjoitettu teksti eläväksi yhdessä ohjaajan näkemysten kanssa. Siinä se pieni rako on. Näyttelijäntaide. Vaikka työskentelykulttuuri onkin muuttumassa, niin silti koen niin, että näyttelijä on enemmän tai vähemmän työväline, jota ohjaaja käyttää.

- Ehkä sun ongelma onkin juuri tuossa, että sä et miellä näyttelemistä taiteeksi.

- Niin, totta.

- Miellä nyt hyvänen aika! Ei taiteilijan tarvitse olla sellainen henkilö, joka jokaisella teoksellaan kirjoittaa maailman historiaa uusiksi. Eikä myöskään sellainen, joka toimii yksin ja omassa piiloateljeessaan loihtii taianomaisia teoksia. Kyllä näyttelijäkin on taiteilija, vaikka se on ryhmätyötä ja roolisuoritus on aina yhteistyön tulos. Usko siihen pieneen rakoon. Se taide on ihan yhtä arvokasta, kuin kaikki muukin. Ja sitten jo siltä tuntuu, ettei se riitä, niin ala itse kirjoittamaan tai ohjaamaan.

- Ehkä. Ehkä mä alan jonain päivänä.

- Jos sä nyt kirjoittaisit tarinan jostain, niin mistä?

- Ihmisestä. Mua kiinnostaa ihminen yhteiskunnan tai yhteisön keskellä. Tosi kliseinen aihe, mutta mua kiinnostaa paljon eri yhteisöt tai ammatit ja niihin sisältyvät ihmiskohtalot. Inhimilliset sellaiset. Armolliset.

- Armo on hyvä sana. Sitä sun pitää antaa itsellesikin. Kuten sanoin, anna itselles aikaa ja kuuntele itseäsi. Sekin on klisee, mutta kuuntele sydämesi ääntä.

Jari alkoi imitoimaan Paula Koivuniemeä ja laulamaan täysillä esityksessämme olevaa iskelmälaulua; ”Luotan sydämen ääneen”. Repesimme molemmat nauruun.

- Hyvä imitaatio. Sun pitäis tehdä drag-keikkaa, sanoin.

- Vitut, jari vastasi ja jatkoi. Mutta sen mä sulle nyt isällisesti sanon, että älä enää koskaan toimi niin kuin eilen. Vaikka olis mikä taiteellinen kriisi päällä, niin älä pura sitä vastaanäyttelijöihin. Ja vaikka sä arvottaisit työt erilaisiksi, niin älä arvota silloin, kun teet sitä.

- Joo. Kyllä mä tiedän. Se oli tosi tyhmää. Pitäiskö mun pyytää tänään kaikilta anteeksi?

- Ääh. Nehän luulee, että sulla on flunssa, Jari iski silmää ja tumppasi sikarin.

Jari meni keittämään kahvia ja jäin vielä istumaan terassille. Tuijotin pihalla seisovaa mehiläispönttöä ja hymyilin. Armo ja aika. Ne ovat hyviä sanoja.

SIITEPÖLYÄ SILMÄSSÄ

Istuin Joensuun torilla ja katsoin teatteria. Se on kaunis rakennus, kenties Joensuun kaunein. Korkea torni kurottaa kohti taivasta ja julkisivu on vankkaa kiveä. Seinä oli paljas, mainoslakana revitty alas. Parempi niin, ajattelin. Rakennus on huomattavasti upeampi ilman Seppo Rättyä.

Oli toukokuun alku ja istuin matkalaukkujeni kanssa odottamassa Jaria. Kaunis, aurinkoinen sää toi minulle mieleeni vuoden takaiset tapahtumat. Silloin saimme vuosikurssini kanssa olla päivän päällikköjä. Valmistuimme teatterikorkeakoulusta ja olimme yhdessä astumassa siihen maailmaan, jota varten olimme valmistautuneet viisi aiempaa vuotta. Jos minulta olisi silloin joku kysynyt, että mitä teet vuoden päästä, en olisi osannut sanoa, että istun onnellisena Joensuun torilla. Krapulassa.

Eilen oli esityksemme viimeinen näytös. Juhlat venyivät aamutunneille ja kävimme Jarin kanssa heittämässä esityksessä olleet sukset Pielisjokeen. Sinne heitin myös käyttämäni peruukin ja silmälasit. Viikset puolestaan poltin sytkärillä ja ne leimahtivat upeasti, sillä seurauksella, että peukaloani koristi nyt kirsikanpunainen rakkula. Jari nauroi niin paljon, että kaatui maahan. Nauru tarttui myös minuun ja siinä me kieriskelimme teatterin takana olevassa puistossa sen verran äänekkäästi, että poliisi tuli kysymään vointiamme. Rannasta oli kuulemma kuulunut juoppojen kovaäänistä tappelua, ja joku oli soittanut poliisit paikalle. Vakuuttelimme, että ei tässä mitään hätää ollut ja suuntasimme taksilla nukkumaan.

Katsoin teatteria ja hymyilin. Vaikka päätäni jomotti ja suussa maistui hirveälle, olin onnellinen. Kulunut vuosi Joensuussa oli ollut minulle käänteen tekevä. Ensimmäistä kertaa olin joutunut pohtimaan syvimpiä halujani toimia näyttelijänä. Olin kohdannut ammatin silmästä silmään ja kaikkien negatiivisten tuntemusten myötä olin pysähtynyt aloilleni ja miettinyt, miksi haluan näytellä. Vaikka olin lapsesta saakka tähdännyt näyttelijän ammattiin ja viisi vuotta opiskellut teatteritaiteen maisteriksi, vasta käytännön työ laittoi ajatukseni liikkeelle. Olin vuoden aikana käynyt ison tunneskaalan läpi ja lopulta rauhoittunut asian kanssa: Minun ei tarvitsisi tietää kaikkea nyt. Tärkeintä oli, että olin löytänyt jonkun sisäisen

suunnan, jota seurata ainakin hetken aikaa. Ja jos se suunta jossain vaiheessa osoittautuisi vääräksi, voisin vaihtaa sitä. Se teki minut onnelliseksi ja rauhalliseksi.

Suurin kiittäminen tästä onnellisuuden tunteesta minulla oli Jaria. Hänestä oli tullut todella tärkeä ihminen. Ystävä, joka ymmärsi ja auttoi. Sellaisia ihmisiä ei kellään ole liikaa. Tämä olisi viimeinen kohtaaminen hänen kanssaan ainakin vähään aikaan. Minua jännitti. Tunteet olivat pinnassa.

Jari saapui paikalle pyörällä. Hänen laittaessa pyöräänsä telineeseen, kävin hakemassa torikojusta kahvit ja munkit.

- Sulla kestikin vähän kauemmin, sanoin ja asettelin kuppeja pöytään.
- Oli pakko ajaa ihan hiljaa, ettei oksupeikko tullut kylään, Jari vastasi.
- Oli aika hauska ilta, naurahdin.
- Joo-o...piti tulla autolla, mutta oon varmaan vieläkin kännissä. Monelta sun juna lähtee?
- Reilun puolen tunnin päästä.
- Okei, no ehitään me kahvit hörpätä.
- Kiitos Jari kaikesta, sanoin ja menin suoraan asiaan.
- Ei mitään. Kiitos itselles. Tää on ollut hieno vuosi...tai no...miten sen nyt ottaa...
- Ei kun niin on! Tosi tärkeä mulle. Kiitos niistä kaikista keskusteluista...ne oli...hienoja...
- Olihan ne. Tuu keskustelemaan joskus toistekin.
- Ihan varmasti. Voisin tulla vaikka syksyllä maistamaan hunajaa.
- Arvasin, Jari virnisti ja jatkoi: Mitä sä meinasit elämällä nyt tehdä?
- En tiää. Ihan ensiks ajattelin olla tekemättä mitään. Ja sitten varmaan olla lomalla...ei siis mitään suunnitelmia.
- Onko töitä tiedossa?
- Ei mitään varmoja. Mulle tarjottiin täältä Joensuusta vuoden kiinnitystä.
- Et ottanut?
- En. Mun on nyt pysähdyttävä hetkeks.
- Viisas ajatus.

- Tajusin, että mulla on nyt kaikki se, jota olen halunnut. Ei mun tarvitse heti tietää seuraavaa maalia. Mä voin rauhassa katsella ja ihmetellä ja sitten joskus ehkä päättää, mitä haluan. Ei elämä ole valmis paketti.
- Niinhän mä sanoin.
- Niinhän sä sanoit. Kiitos siitä. Ja sen mä haluan vielä kertoa, että mä arvostan teitä ihan älyttömästi. Teitä, jotka painatte täällä tätä työtä. Sillä on valtavan suuri arvo. Ilman tätä maakunnissa tehtävää laitostatterityötä meidän teatterikenttä olis aika köyhä. Tää on kivijalka.
- Mutta kivijalkaa pitää välillä vähän ravistella. Eikö niin?
- Just niin.

Istuimme hiljaa ja söimme munkkia. Me kaksi aurinkolasipäistä näyttelijää, krapulassa. Kello juoksi ja tajusin, että minun täytyisi lähteä. Nousin ylös ja myös Jari nousi.

- Pidetään tää simppeleinä, Jari sanoi.
- Joo...

Halasimme. Halaus oli pitkä. Sovimme pitävämme yhteyttä ja lupasin tulla käymään. Emme riisuneet aurinkolasejamme ja Jari totesi, että taitaa olla siitepölyä silmissä. Niin taisi.